

Heidi-Ingrid Maaros Eesti Arsti eesmärkidest

Toimetuse palvel hindas professor Heidi-Ingrid Maaros oma kogemuse põhjal Eesti Arsti kohta ja väljaandmise eesmärgi meie meditsiinimaastikul. Küsimused sõnastas Väino Sinisalu.

Prof Heidi-Ingrid Maarosi teadustöö on olnud seotud kroonilise gastriidi ja *Helicobacter pylori* (HP) seoste uurimisega. Ta on ka HP-vastase ravi juurutaja Eestis ning selle propageerija kroonilise gastriidi ja maovähi ennetuses. Samuti on H-I. Maaros perearstide koolituse algataja Eestis. Ta on pälvinud riigi teaduspreemia aastatel 1994 ja 2012. Septembris 2015 autasustati teda HP avastajate ning selle eest Nobeli preemia saanud Barry Marshalli ja Robin Warreni asutatud medaliga teenete eest HP uurimisel. Teenekas kolleeg on mitme rahvusvahelise teadusajakirja kolleegiumi liige ning vabatahtlikkuse alusel Eesti Arsti teadustoimetaja. Tema asjatundlikud hinnangud on kaasa aidanud kvaliteetsete kaastööde avaldamisele ajakirjas. Selle eest väärib ta lugejate ja toimetuse siirad tänusõnad.

Tänapäeval on lugejatele kättesaadav enamik rahvusvahelisi meditsiiniajakirju. Kas ja mis eesmärgi ning milliseid ülesandeid peaks nende hulgas täitma Eesti Arst?

Maailmas ilmuvad meditsiiniajakirjad ei asenda kunagi Eesti Arsti. Eestikeelne arstiteaduslik ajakiri oma ligi saja-aastase ajalooga on endastmõistetav toimiva meditsiini olemasoluks, niisama vajalik nagu kirjandus, eestikeelne kooliharidus, eestikeelne patsientidega suhtlemine, eestikeelne laul. Seega ei ole Eesti Arst üksnes meditsiiniteaduste vahendaja, vaid tal on ka sügav kultuurilooline tähtsus. Seepärast arvan, et iga Eesti meedikü missioon on toetada eestikeelse meditsiiniajakirja püsivust ja arenemist. Toetust saab avaldada mitmel viisil: võib

Professor Heidi-Ingrid Maaros omanimelise tudengite teadusstipendiumi laureaadi Jaanika Jaaliga.

avaldada teadusuuringuid, jagada oma praktika kogemusi, vahendada meditsiiniuudiseid maailmast, aga ka lugedes ja tellides Eesti Arsti, samuti väärtustades ajakirjas ilmunud artikleid atesteerimisel, kvalifikatsiooni hindamisel.

Eesti Arsti väljaandja Celsius Healthcare' tellitud 2015. aasta lugejauuringust nähtub, et ajakirjas avaldatud uurimustartikleid jälgib enam-vähem pidevalt 35% eriarstidest ja 21% perearstidest. Haiguste diagnoosimist ja ravi käsitlevaid artikleid jälgib pidevalt enamik lugejaid. Kuidas seda kommenteerida?

Suurepärase tulemus! Kolmandik arstkonnast huvitub teadusuuringute

gutest. Järelikult on vaja teadusuuringute avaldamise järjepidevalt panustada, oluline on, et need oleks haaravalt kirjutatud ning iga uuringu puhul avalduks ka seos praktikaga. Tsiteerides Umberto Eco arvamust: „Iga teaduslik teos peab olema mingis mõttes kriminaaljutt – mõne püha graali otsingu ülevaade”. Ükski diagnoosimise ega ravi meetod ei jõua praktikasse ilma eelnevate põhjalike uuringuteta. Uurijatele on teadustegevus põnev, sama tunne peaks jõudma ka artiklite lugejateni. Seose märkamine teadusuuringute ja igapäevasesse praktikasse jõudnud meetodite vahel on oluline, et iga arst ise suudaks ka analüütiliselt hinnata meetodite diagnostilist väärtust, võimalikke veallikaid, ravi iseärasusi. Pole õige pimesi järgida juhendites esitatud soovitusi, sest need ei pruugi iga patsiendi puhul olla otstarbekad. Mulle tundub, et meie tänapäevane elu diagnoosimise ja ravijuhenditega üleküllastatud maailmas loob arvamuse, et endal pole vajagi millestki keerulisemast läbi närida ning aru saada. Kogu teave on pürestatud, vaja on vaid neelata. Need juhendid on siiski vaid raamistik ning nüansid erinevate olukordade lahendamiseks leiab erinevate uurimistöödega tutvudes.

Kuidas suurendada õppejõudude, teadurite ja doktorantide motivatsiooni avaldada artikleid ajakirjas Eesti Arst?

Eesti Arstis ilmunud uurimuslikud artiklid olid veel 10 aastat tagasi Tartu Ülikoolis kaitstud arstiteaduslike doktoriväitekirjade osaks. Sel ajal oli uurimuste avaldamine Eesti Arstis motiveeritud. Kahjuks muutusid doktoridissertatsioonide

nõuded selliselt, et artiklit ajakirjas Eesti Arst doktoritööga seoses ei väärtustata ning sellega koos vähenes vajadus kirjutada oma uurimistööst eesti keeles. Iga doktoriväitekiri sisaldab eestikeelset kokkuvõtet. Retsensendina olen pidanud juhtima tähelepanu väga kehvasti vormistatud eestikeelsele dissertatsioonikokkuvõttele, hoolimata sellest et väitekirja ingliskeelne põhiosa ise on olnud hea kvaliteediga. Seepärast arvan, et doktorandid võiksid praegusest enam püüda oma tulemusi kokku võtta heas eesti keeles. Harjumuseks võiks saada artiklite kirjutamine ajakirjale Eesti Arst ning miks mitte ka väitekirjadesse kuuluvaid eestikeelseid uurimistöö kokkuvõtteid avaldada regulaarselt ajakirjas Eesti Arst. Kasu oleks nii kirjutajatele kui ka lugejatele, paraneks ülevaade Eestis tehtavatest meditsiinialastest teadusuuringutest, mida praegu enamasti saab lugeda vaid rahvusvahelistes väljaannetes.

Tartu Ülikoolis kaitstavate meditsiiniväitekirjade nõudeid oleks soovitatav korrastada ja lisaks kolme rahvusvahelise artikli avaldamisele lisada neljandana artikkel ajakirjas Eesti Arst. See motiveeriks noori uurijaid avaldama oma uurimistulemusi eesti keeles. Meditsiini- ja teaduskonna juhendajate soovitatav lisada dissertatsiooniks vajalike artiklite loetellu artikkel ajakirjas Eesti Arst. Väitekirjadele kehtivad nõuded erinevad riigiti, ülikooliti ja erialati, seega kuulub sellise nõude kehtestamine Tartu Ülikooli enda otsusvaldkonda.

Sellise muudatuse tegemine ei tähenda, et me püüaksime oma väitekirjadega pääseda läbi lati alt, vaid pigem on see nõuete tõstmine ja kohalike publikatsioonide väärtustamine. Me alahindamine Eestis sageli oma väärtusi ning kardame teha enda otsuseid. Kui ma 1991. aastal kavatsesin kaitsta doktoriväitekiri Tartu Ülikoolis, siis leidsin palju kahtlejad ja manitsejad, et siin kaitstud teaduskraad nagunii ei kehti ning ma peaksin kaitsmise korraldama

Moskvas või mujal Nõukogude Liidus ehk välismaal. Jäin endale kindlaks, ning nagu näitavad järgnenud aastad, oli see otsus õige. Olgem julged oma väärtusi kaitsma!

Õppejõudude motivatsiooni avaldada artikleid ajakirjas Eesti Arst suurendaks kindlasti publikatsioonide väärtustamine õppejõudude kvalifikatsiooni hindamisel, atesteerimisel, kohtadele valimisel. Sama lugu nagu seoses väitekirjadega – eestikeelseid publikatsioone õppejõu töö saavutusena esile ei tõsteta. Seda olukorda saaks samuti parandada oma ülikoolisisese korraldusega.

Kas residentide õppeprogrammi peaks lisama kohustuse avaldada ajakirjas Eesti Arst oma erialal residentuuri jooksul ülevaateartikleid? Kuidas suhtuda üliõpilasteadusesse?

Kohustuslikuks ei pea artiklite avaldamist kindlasti tegema, piisaks vahest ettepanekust koostada ülevaateartikleid. Mäletan, et mittekogenud arstina oli iga selline ettepanek suur tunnustus ja stimuleeris pingutama. Võib-olla noored arstid ei usu, et neilt sellist tegevust oodatakse. Parim motiveerija on residentide enda huvi uurimistööga probleemidele vastust saada. Seda oleme kogenud peremeditsiini eriala residentuuris. Residentid ise valivad teema, mida nad sooviksid uurida ja mille kohta nad teevadki kolme aasta jooksul uurimistöö, mis kantakse ette residentuuri lõpus konverentsil, vormistatakse käsikirjana ja ka artiklitena.

Motiveeritus ülikoolis teadustööd teha avaldub varakult, kui selleks on soodsad tingimused ning leitakse juhendaja. Arstiteaduskonnas on üliõpilasi, kes on alustanud teadustööd gümnaasiumis ning jätkavad seda ka ülikoolis. Oma kogemusest

võin kinnitada, et varajane alustamine tagab teadustöö huvi kogu eluks. Üritasin koos rühmakaaslasega alustada teadustööd juba teisel kursusel põetuspraktika ajal, aga ebasoodsate olude tõttu analüüside kogumisel jäi see pooleli, kuigi huvi oli suur. Neljandal kursusel Toome kliinikus alustasin nii patsientidega tegelemisega kui ka teadustööga, selle kliiniku teadusmeelsus ja toetus üliõpilaste tegevusele oli määrav.

Seega on üliõpilasteaduse puhul oluline, et üliõpilast toetatakse ning juhendatakse, samuti peab teema olema teostatav ja see kehtib eriti kliinilise uurimistöö puhul. Kui on entusiastlik ja produktiivne arst-õppejõudude ja teadurite uuringurühm, siis on alati üliõpilasi, kes sellega liituvad. Igasügisel arstiteaduskonna konverentsil on näha, kuidas on üliõpilaste osalus uurimistöös arenenud ning kui suurepärased on nende konverentsiettekanded. Nüüdisajal on kliiniline uurimistöö muutunud üliõpilastele tüsilikumaks nii andmekaitse- ja patsientide nõusolekute kui ka juhendajate nappuse tõttu. See aga ei tähenda, et üliõpilasi ei saa soovi korral kaasata ning kliiniline uurimistöö peaks varjusurma langema. Kutsun üles toetama üliõpilasi teadusuuringuid tegema, ise olen seda jõudumööda teinud. Uus perspektiiv on siirdemeditsiin, mis võimaldab ühitada baas- ja teadusuuringud kliiniliste teadusuuringutega, kuid siin on Eestis veel palju arenguruumi.

Millised on teie huvialad?

Suurt rahuldust pakub võimalus elada saarel ja sõbruneda merega nii mere ääres kui ka mere peal, nautida tormist ja vaikset ilma, liikuda looduses, kasutada aega suhtlemiseks lähedastega.

Ajakiri Eesti Arst tänab oma teadustoimetajat Heidi-Ingrid Maarooši toimetusele antud tõhusa abi eest!

Alates märtsist 2016 asub tema asemele teadustoimetajaks professor Peep Talving.
